

Ewa Palka

**DIAGNOZA BAZY AGROTURYSTYCZNEJ
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM
W ASPEKTCIE PROCESÓW INTEGRACYJNYCH**

***THE DIAGNOSE OF AGROTOURIST BASE
IN THE ŚWIĘTOKRZYSKIE VOIVODSHIP
IN ASPECTS OF INTEGRATION PROCESSES***

Streszczenie

W warunkach transformacji gospodarki rozpoczętej w latach dziewięćdziesiątych XX wieku w Polsce zaistniała poważna szansa dla rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej, ponieważ zmiany systemu gospodarowania objęły również obszary wiejskie. Przemiany społeczno-ekonomiczne, które zachodzą w rolnictwie stwarzają zapotrzebowanie na alternatywne, uzupełniające źródła dochodu dla ludności zamieszkującej obszary wiejskie.

Województwo świętokrzyskie ze względu na lokalizację obszarów chronionych oraz specyficzny charakter rolnictwa ma szczególne możliwości rozwoju turystyki na obszarach wiejskich. Znaczne walory turystyczne sprzyjają napływowi turystów. Istotny udział w przyroście bazy noclegowej w województwie świętokrzyskim w ostatnich latach mają gospodarstwa agroturystyczne. Celem ustalenia aktualnej liczby gospodarstw agroturystycznych w województwie świętokrzyskim wykorzystano różnorodne niepublikowane źródła informacji. Do określenia potencjału agroturystycznego w poszczególnych gminach posłużono się wyliczonymi wskaźnikami statystycznymi, jak np.: gęstość gospodarstw agroturystycznych na 100 km², wskaźnik gęstości bazy noclegowej (Gb), wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg Charvata oraz wskaźnik funkcji turystycznej (Tf).

Słowa kluczowe: agroturystyka, baza turystyczna, rozwój terenów wiejskich, infrastruktura, turystyka wiejska

Summary

The most serious barrier in the development of extra-agricultural activity in rural areas is the poor level of the development of both technical and social infrastructure in the country. Increase in outlays on the development of technical infrastructure in the first half of the 1990s contributed in many regions of Poland to the development of comparatively new tourist service offered by individual farmers in their own farms, called agricultural tourism and rural tourism. The development of tourist services in rural areas in Poland, should be conformable with regional strategies of the development, because, as the example of the European Union countries shows, agricultural tourism and rural tourism not only stimulates the development of regional infrastructure, but at the same time it favours the preservation of old relics of rural architecture and development of economic initiatives in rural areas.

Świętokrzyskie voivodship is one of the voivodships in which the rural areas are of great importance. These areas are inhabited by more than half of the population and the issues concerning them are among the most important questions. Very essential are demographic problems, of which especially the worsening of the age structure which is the consequence of the drop of the natural increase and the negative migration balance. The results of the Census showed that agriculture remains the main source of income only for a small part of them. There is also a distinctive division of the voivodship into the northern part with small agricultural holdings and southern in which the agriculture plays a much more important part.

Despite the decrease in differences between urban and rural areas they are still visible. The rural areas are not as good as urban areas in the field of infrastructure and access to basic technical-sanitary installations remains insufficient.

In the period of political transformation Polish agriculture was very neglected. Divided farms in connecting with low quality of soil conducts to serious difficulty in effective farming. This situation seriously determined state agriculture politic. Main items of state to head towards structural changes of country areas are first of all actions in conducting to increase of employment in poseagriculture sectors at agriculture areas, support of consolidate institutions of regional development Realization these items should be consistent with trend of EU structural politic. There is small percentage in general touristic movement 60-80 thousand in the Świętokrzyskie Province, but at farthest dynamic development of agrotouristic base, participation will grow on village resting. Refreshment in agrotouristic farms at weak in base dormitory in the Świętokrzyskie Province, it can in greatest degree than other ventures contribute to growth of revenue of rural population and effect moderating big jobs. Particular areas take a stand in saint cross province for rational refreshment on village, on nature, to clean conditions of natural environments ecologically.

Key words: *agrotourism, tourist base, rural development, infrastructure, rural tourism*

WSTĘP

Współcześnie dla przyszłości ludności wiejskiej ważne stało się stworzenie dodatkowych miejsc pracy na wsi, lecz poza gospodarstwem rolnym [Zegar 2002]. Coraz częściej właściciele gospodarstw rolnych, aby zapewnić stałe dochody, prowadzenie produkcji rolnej uzupełniają inną działalnością pozarolniczą. Jednocześnie rozszerzają zakres świadczonych usług, na które zapotrzebowanie społeczne stale wzrasta. Może to być np. turystyka wiejska, agroturystyka, produkcja „zdrowej żywności”, rękodzieło ludowe. Duże znaczenie dla dochodów gospodarstw wiejskich, oferujących usługi turystyczne, ma możliwość łączenia oferty turystycznej z jednoczesną możliwością sprzedaży turystom własnych produktów rolnych, zarówno indywidualnie, jak i w formie całodziennego wyżywienia.

Województwo świętokrzyskie ze względu na lokalizację obszarów chronionych oraz specyficzny charakter rolnictwa ma szczególne możliwości rozwoju turystyki na obszarach wiejskich. Znaczne walory turystyczne sprzyjają napływowi turystów [Pałka 2004].

Największy udział w przyroście bazy noclegowej w województwie świętokrzyskim w ostatnich latach mają gospodarstwa agroturystyczne. Dynamika tego wzrostu jest jednak trudna do ustalenia, ze względu na rozbieżność danych pochodzących z różnych źródeł informacji.

Celem artykułu jest próba diagnozy potencjału agroturystycznego województwa świętokrzyskiego. W tym celu zestawiono liczbę gospodarstw agroturystycznych i miejsc noclegowych, występujących w tych gospodarstwach, według poszczególnych powiatów i gmin województwa. Podstawowym źródłem informacji były dane źródłowe uzyskane w drodze przeprowadzonych badań terenowych w roku 2005. Materiały te uzupełniono zestawieniami udostępnionymi przez WODR w Modliszewicach oraz informacjami publikowanymi przez Urzędy Gmin i liczne Stowarzyszenia Agroturystyczne. Zestawienia liczbowe posłużyły do wyliczenia wskaźników statystycznych, takich jak: wskaźnik gęstości gospodarstw agroturystycznych na 100 km², wskaźnik gęstości bazy noclegowej (Gb), wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg Charvata i wskaźnik funkcji turystycznej (Tf).

UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-EKONOMICZNE ROZWOJU USŁUG TURYSTYCZNYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH

Turystyka wiejska występowała w Polsce od dawna, ale dopiero w warunkach transformacji ustrojowej zainteresowanie turystów wypoczynkiem na polskiej wsi bardzo się uaktywniło. O możliwościach rozwoju turystyki w ogóle, w tym agroturystyki, czy turystyki wiejskiej decyduje w Polsce przede wszystkim atrakcyjność wielu terenów – góry, rzeki, jeziora, lasy. Konkurencyj-

ność turystyki wiejskiej i agroturystyki, wobec innych form wypoczynku poza walorami krajobrazowymi, wynika przede wszystkim z bogactwa kulturowego polskiej wsi i zachowanych tradycyjnych form gospodarowania. Wprawdzie u podstaw agroturystyki i turystyki wiejskiej leży wrodzona potrzeba kontaktu człowieka z przyrodą, ale współcześnie kształtowane formy turystyki w Polsce są również wynikiem przemian gospodarczych ostatniej dekady lat [Guzik 2002]. Turyści coraz częściej wybierają krótkie, niedroge, indywidualne pobyty w gospodarstwach agroturystycznych, w warunkach naturalnego środowiska przyrodniczego, zamiast urlopu w dużych ośrodkach wypoczynkowych.

Turyści krajowi dostrzegają atrakcyjność i konkurencyjność obszarów wiejskich z tradycyjnymi sposobami gospodarowania, tradycjami rękodzieła ludowego, zabytkami architektonicznymi. Wypoczynek na wsi jest stosunkowo tani oraz dostępny dla szerokiej rzeszy społeczeństwa. Ogólna dostępność tej formy wypoczynku doprowadziła w niektórych regionach kraju do zbyt małej podaży miejsc noclegowych w porównaniu z liczbą chętnych (przerost popytu nad podażą). Biorąc pod uwagę postępujący w Polsce wzrost zarówno społecznej świadomości, jak i zapotrzebowania na „zdrową żywność” oraz wypoczynek na wsi, można przypuszczać, iż usługi turystyczne na obszarach wiejskich będą się rozwijać coraz dynamiczniej. Obecnie w Polsce ponad 11 tys. gospodarstw świadczy usługi z zakresu agroturystyki czy turystyki wiejskiej, z czego tylko około 1 tys. zrzeszonych w Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej jest skategoryzowane (tab. 1 i tab. 3).

O wzroście znaczenia agroturystyki i turystyki wiejskiej jako alternatywnej formy wypoczynku świadczy systematyczny wzrost liczby miejsc noclegowych w polskich gospodarstwach agroturystycznych: z 5,5 tys. w 1998 r. do 11,2 tys. w 2001 r., przy jednoczesnym spadku ogólnej liczby miejsc noclegowych z 791,8 tys. w 1998 r. do 611,8 tys. w 2002 r. (tab. 1).

Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej w Polsce wiąże się między innymi z rozbudową infrastruktury noclegowej. W latach 1998–2001 liczba skategoryzowanych obiektów noclegowych wzrosła z 608 do 1080 (tab. 2). Z rozbudową infrastruktury noclegowej wiąże się wzrost liczby udzielonych noclegów. Polska odbiega w tym względzie od innych krajów europejskich. Turystyka wiejska i agroturystyka jest ogromnie popularna w Austrii, Niemczech, Szwecji, Danii, Francji, Irlandii. W Polsce tylko około 0,5% turystów wybiera wypoczynek na wsi. Natomiast co czwarty mieszkaniec innych krajów Unii Europejskiej spędza wakacje na wiejskiej farmie. W krajach Unii Europejskiej działalność pozarolniczą podjęło 40% właścicieli gospodarstw rolnych, z tego przeciętnie od 3 do 10% gospodarstw (w zależności od kraju i regionu) zajęło się agroturystyką. Przeciętnie w krajach Unii Europejskiej dochody z działalności turystycznej uzyskuje ponad 20% rolników. W Niemczech tę formę wypoczynku wybiera już około 3% turystów zagranicznych. W roku 1985 taki wypoczynek oferowało około 1,4% gospodarstw w Niemczech. Dziesięć lat później gospodarstwa

agroturystyczne stanowiły już 3,5% ogólnej liczby gospodarstw rolnych. Jednak w żadnym kraju Unii Europejskiej, turystyka nie bazuje tak na usługach gospodarstw wiejskich, jak w Austrii, gdzie ofertę wypoczynku przedstawia około 10% wszystkich gospodarstw, proponując łącznie 300 tys. miejsc noclegowych [Długokęcka 2002].

Tabela 1. Wybrane dane o bazie turystyki w Polsce w latach 1998–2002

Table 1. Selected data about tourism in Poland in period 1998–2002

Wyszczególnienie/ Rok	1998	1999	2000	2001	2002
Liczba obiektów noclegowych ogółem	13 437	13 546	8 626	8 686	7 948
W kwaterach agroturystycznych	608	755	808	1 073	898
Liczba miejsc noclegowych ogółem	791 808	770 351	668 332	651 542	611 870
W kwaterach agroturystycznych	5 509	7 172	8 133	11 188	9 557

Źródło: dane GUS 2003, Rocznik Statystyczny, GUS, Warszawa.

Tabela 2. Gospodarstwa agroturystyczne wg województw w 2000 r. i 2001 r.

Table 2. Farms according to provinces in period 2000 and 2001

Skategoryzowane gospodarstwa agroturystyczne zrzeszone w Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej	Liczba obiektów		Liczba miejsc noclegowych	
	2000	2001	2000	2001
Razem	801	1080	8087	11234
opolskie	2	2	21	21
świętokrzyskie	7	14	44	90
łódzkie	11	60	124	788
mazowieckie	14	20	135	179
lubuskie	17	36	259	475
śląskie	18	11	382	247
podlaskie	32	58	293	582
warmińsko-mazurskie	40	19	456	211
kujawsko-pomorskie	45	44	472	476
zachodniopomorskie	48	47	465	438
wielkopolskie	65	154	663	1443
dolnośląskie	68	121	797	1362
podkarpackie	73	110	693	979
pomorskie	100	92	1115	1132
lubelskie	117	133	966	1136
małopolskie	144	159	1202	1675

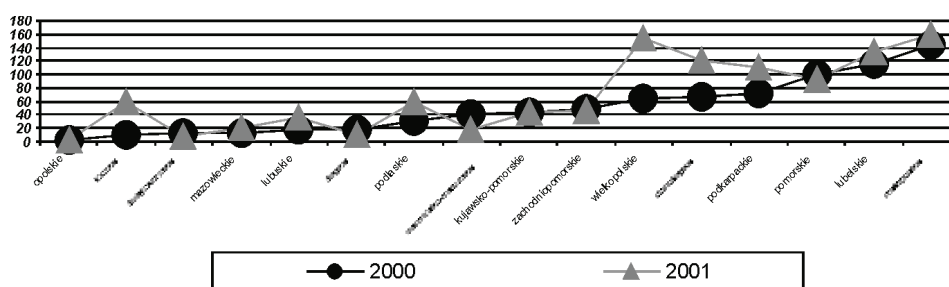
Źródło: dane GUS 2003, Rocznik Statystyczny, GUS, Warszawa.

Tabela 3. Usługi turystyczne na wsi w latach 1998–2000 i w 2005 roku
Table 3. Tourism services in the country in period 1998–2000 and in 2005

Rok	Liczba gospodarstw				Liczba miejsc			Liczba osób		
	Suma	Agroturystyka	Turystyka wiejska	Ekologiczne	Agroturystyka	Turystyka wiejska	Ekologiczne	Agroturystyka	Turystyka wiejska	Ekologiczne
1998	8 050	3 959	4034	57	91 594	32 550	59 044	219 935	306 256	526 191
1999	9 228	4 693	4466	69	105 109	40 123	64 986	286 484	562 848	849 332
2000	11 347	5 789	5471	87	126 389	51 589	74 800	342 035	598 355	940 390
2005	18 494	10 543	7500	451	174 440	80 455	93 985			

Źródło: Departament Rozwoju Wsi „Działanie w zakresie agroturystyki i turystyki wiejskiej”.

Jak zauważył Siekierski [1999] tworzenie warunków dla rozwoju tego sektora usług turystycznych, jakim jest agroturystyka i turystyka wiejska stało się znaczącą częścią strategii rozwojowych w ujęciu regionalnym, lokalnym i gminnym. Toteż dla wielu regionów zarówno turystyka wiejska, jak i agroturystyka postrzegane są jako alternatywne, uzupełniające formy rozwoju, umożliwiające jednocześnie rozwój innych usług powiązanych z turystyką. O popularności tej formy turystyki w Polsce decyduje głównie przystępna cena kwatery, kontakt z naturalnym i mało przekształconym środowiskiem przyrodniczym, możliwość korzystania ze świeżych produktów rolnych, poznanie pracy na wsi, kontakt ze zwierzętami i z przyrodą [Wiatrak 1996]. Na przestrzeni lat 1998–2000 systematycznie wzrastała świadczących w Polsce liczba gospodarstw świadczących usługi turystyczne. W roku 2001 najwięcej ich było w województwach – małopolskim, wielkopolskim, lubelskim, dolnośląskim, podkarpackim, pomorskim (tab. 2, rys. 1).

Rysunek 1. Liczba obiektów noclegowych w gospodarstwach zrzeszonych w Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej wg. województw w latach 2000–2001
Figure 1. Amount of guest-houses in farms associated in Polish Federation of Country Tourism in period 2000–2001

Szeroką ofertę turystyczną przygotowują obecnie również niektóre gospodarstwa ekologiczne. Gospodarstwa rolne oferują turystom zróżnicowany standard wypoczynku. W celu uatrakcyjnienia wypoczynku, na ogół przedstawiają urozmaiconą ofertę organizowania wolnego czasu turysty. Efektem napływu turystów na tereny wiejskie będzie powstawanie coraz ciekawszych ofert organizowania im czasu wolnego – od wycieczek rowerowych, czy pieszych poprzez organizowanie kuligów, imprez folklorystycznych, zwiedzania okolicznych zabytków kultury do nauczania przyrządzania regionalnych potraw itp. [Kmita 1994].

BAZA AGROTURYSTYCZNA W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

Pierwsze gospodarstwa agroturystyczne w województwie świętokrzyskim (dawniejsze kieleckie) zaczęły powstawać od 1994 roku [Pałka 2004]. W tym roku z tej formy wypoczynku skorzystało tylko około 50 osób w zaledwie 7 gospodarstwach w województwie. W roku 1995 w gospodarstwach, oferujących miejsca dla gości z miast, odpoczywało już 250 wczasowiczów, głównie pochodzących z Warszawy, Łodzi, Bielska-Białej oraz całej aglomeracji Górnego Śląska. W 1996 roku chęć przyjęcia turystów na wypoczynek w swoich gospodarstwach zgłosiło do WODR w Modliszewicach 36 rolników, a w 1997 roku już - 76. Jak zauważyli Koziej i Pałka [1995] oraz Janowski [2002] od tego czasu każdego roku rejestruje się kilkadziesiąt nowych gospodarstw agroturystycznych. W roku 1998 było ich 106, w roku 1999 – 130, a w roku 2000 – 189. W roku 2001 przybyło 51 nowych, czyli na koniec tego roku było ich 240, zaś w 2002 roku – 280, a w 2003 – 312. Na koniec czerwca 2004, według danych WODR, było już w województwie świętokrzyskim 398 gospodarstw agroturystycznych.

Najwięcej gospodarstw agroturystycznych zlokalizowanych jest w powiecie kieleckim. W połowie 2004 roku było ich 165, co stanowiło 41,5% ogólnej liczby gospodarstw całego województwa. Dysponowały łącznie 1259 miejscami noclegowymi (43,6% ogółu). Z pozostałych powiatów pod względem liczby gospodarstw wyróżniają się: staszowski z 47 gospodarstwami (11,8% ogółu), które dysponowały 331 miejscami noclegowymi (11,6%) i konecki, odpowiednio – 30 gospodarstw (7,5%) i 200 miejsc noclegowych (6,9%). Pozostałe powiaty województwa świętokrzyskiego mają zdecydowanie mniejszy udział w ogólnej liczbie, zarówno gospodarstw agroturystycznych, jak i miejsc noclegowych (tab. 4).

Tabela 4. Liczba gospodarstw agroturystycznych i miejsc noclegowych według powiatów w województwie świętokrzyskim w roku 2004
Table 4. Agrotouristic farms and dormitory places according to administrative districts in the Świętokrzyskie Province in year 2004

Powiat	2004 r.*		Miejsca nocleg. w 2004 roku*		Przeciętna liczba miejsc noclegowych
	Liczba	%	Liczba	%	
1. buski	22	5,5	164	5,7	7,5
2. jędrzejowski	17	4,5	101	3,5	5,9
3. kazimierski	1	0,2	2	0,1	2,0
4. kielecki	165	41,5	1259	43,6	7,6
5. konecki	30	7,5	200	6,9	6,7
6. opatowski	14	3,5	101	3,5	7,2
7. ostrowiecki	10	2,5	79	2,7	7,9
8. pińczowski	23	5,8	137	4,7	6,0
9. sandomierski	9	2,3	55	1,9	6,1
10. skarżyski	21	5,2	153	5,3	7,3
11. starachowicki	22	5,5	196	6,8	8,9
12. staszowski	47	11,8	331	11,6	7,0
13. włoszczowski	17	4,3	108	3,7	6,4
Ogółem	398	100	2 886	100	7,3

Źródło: opracowanie na podstawie danych WODR w Modliszewicach

Przeciętnie na jedno gospodarstwo agroturystyczne w województwie świętokrzyskim przypada 7,3 miejsca noclegowe (tab. 4). Wartości powyżej średniej odnotowano w powiatach: kieleckim, ostrowieckim i starachowickim, a zbliżony – w powiecie buskim. Niższe wartości w przeliczeniu na jedno gospodarstwo agroturystyczne stwierdzono w powiatach: pińczowskim, sandomierskim i kazimierskim (zaledwie 2 miejsca noclegowe w gospodarstwie we wsi Grodowiec, gmina Bejsce).

Rozmieszczenie gospodarstw agroturystycznych w podziale na gminy zawiera tabela 5, gdzie oprócz podstawowych danych statystycznych zestawiono wyliczone wskaźniki statystyczne, takie jak np.: liczba gospodarstw na 100 km², wskaźnik gęstości bazy noclegowej (Gb), wskaźnik funkcji turystycznej (Tf) i wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg Charvata. Takie zestawienie pozwala ocenić bazę agroturystyczną w poszczególnych gminach. W tabeli 5 uwzględniono wyłącznie gminy, w których stwierdzono występowanie gospodarstw agroturystycznych. W województwie świętokrzyskim takich gmin jest 72 (70,6%) na ogólną liczbę 102 gmin. Najwięcej gospodarstw agroturystycznych występuje w gminach: Chmielnik (36), Szydłów (29), Bodzentyn (27), Nowa Słupia (19), Łągów (17), Daleszyce (14) oraz Suchedniów (14) i Kluczewsko (13). W 12 gminach występuje więcej niż po 10 gospodarstw, a po jednym gospodarstwie zarejestrowano w 18 gminach (tab. 5).

Tabela 5. Baza agroturystyczna gmin województwa świętokrzyskiego w 2004 roku
Table 5. Agrotouristic base in communes of the Świętokrzyskie Province in the year 2004

Gminy	Pow. gminy w km ²	Liczba ludności	% ludn. roln.	Liczba gospod. agrotur.	Liczba miejsc nocleg.	Liczba gospod. na 100 km ²	Gb	Tf	Wskaźnik Charvata
1. Baćkowice	96	5 156	86	1	10	1,04	0,10	0,19	0,19
2. Bałtów	106	4 025	69	3	15	2,83	0,14	0,37	3,72
3. Bejsce	58	4 361	87	1	2	1,72	0,02	0,05	0,45
4. Bieliny	88	9 844	72	3	19	3,41	0,22	0,19	1,93
5. Bliżyn	141	8 646	55	2	12	1,42	0,09	0,14	1,38
6. Bodzechów	122	13 478	57	1	18	0,80	0,15	0,13	1,33
7. Bodzentyn	161	11 712	73	27	209	16,77	1,30	1,78	17,8
8. Bogoria	123	8 017	82	6	58	4,88	0,47	0,72	7,23
9. Brody	161	10 791	59	2	7	1,24	0,04	0,04	0,64
10. Busko Zdrój	236	32 562	54	9	65	3,81	0,28	0,20	1,99
11. Chęciny	127	14 687	55	8	50	6,30	0,39	0,34	3,4
12. Chmielnik	143	11 550	55	36	272	25,20	1,90	2,35	23,5
13. Ćmielów	118	7 941	42	1	15	0,85	0,13	0,19	1,88
14. Daleszyce	222	14 621	61	14	111	6,31	0,50	0,76	7,59
15. Falków	132	4 758	74	1	9	0,76	0,07	0,19	1,89
16. Gnojno	96	4 752	79	1	6	1,04	0,06	0,12	1,26
17. Górnio	83	12 834	66	6	36	7,23	0,43	0,28	2,8
18. Iwaniska	105	7 129	88	6	30	5,71	0,29	0,42	4,2
19. Kije	99	4 617	83	2	10	2,02	0,10	4,62	2,16
20. Klimontów	99	8 614	82	6	38	6,06	0,38	0,44	4,4
21. Kluczewsko	137	5 195	72	13	89	9,49	0,65	1,71	17,1
22. Końskie	250	36 486	34	9	58	3,60	0,23	0,16	1,58
23. Krasocin	194	10 800	64	1	5	0,52	0,03	0,05	0,46
24. Kunów	113	9 945	57	3	20	2,65	0,18	0,20	2,0
25. Lipnik	82	5 825	79	1	6	1,22	0,07	0,10	1,03
26. Łagów	113	6 943	77	17	158	15,00	1,40	2,28	22,7
27. Łączna	62	5 242	59	4	27	6,45	0,44	0,52	5,15
28. Łopuszno	177	8 986	72	5	28	2,82	0,16	0,31	3,1
29. Łubnice	84	4 417	87	3	18	3,57	0,21	2,45	4,1
30. Małogoszcz	146	11 793	63	2	12	1,37	0,08	0,10	1,01
31. Masłów	86	9 491	63	4	37	4,65	0,43	0,39	3,89
32. Michałów	112	4 910	81	3	19	2,68	0,17	0,37	0,20
33. Mirzec	111	8 429	79	2	17	1,80	0,15	0,20	2,01
34. Morawica	141	13 177	54	6	51	4,26	0,36	0,39	3,87
35. Nagłowice	117	5 341	70	10	57	8,55	0,49	1,07	10,7
36. Nowa Słupia	86	9 724	69	19	158	22,09	1,84	1,62	16,3
37. Nowy Korczyn	117	6 427	87	1	4	0,85	0,03	0,06	0,62
38. Obrazów	72	6 731	83	1	4	1,39	0,05	0,06	0,59
39. Oksa	90	4 940	84	2	10	2,22	0,11	0,20	2,02
40. Opatów	113	12 685	44	1	9	0,88	0,08	0,07	0,7

cd. Tabeli 5.

Gminy	Pow. gminy w km ²	Liczba ludności	% ludn. roln.	Liczba gospod. agrotur.	Liczba miejsc nocleg.	Liczba gospod. na 100 km ²	Gb	Tf	Wskaźnik Charvata
41. Ostrowiec Św.	47	74 198	9	2	11	4,26	0,23	0,01	0,15
42. Ożarów	184	11 544	55	2	28	1,09	0,15	0,24	2,42
43. Pawłów	138	15 084	82	5	62	3,62	0,45	0,41	4,11
44. Piekoszków	103	15 132	59	2	4	1,94	0,04	0,02	0,26
45. Pierzchnica	105	4 772	73	3	20	2,86	0,19	0,42	4,19
46. Pińczów	212	22 122	48	12	76	5,66	0,36	0,34	3,43
47. Połaniec	75	11 959	41	2	15	2,67	0,20	0,13	1,25
48. Radków	86	2 683	79	1	4	1,16	0,05	0,15	1,49
49. Radoszyce	147	9 162	69	1	15	0,68	0,10	0,16	1,63
50. Raków	191	5 782	76	11	73	5,76	0,38	1,26	12,6
51. Ruda Maleniecka	110	3 367	69	12	67	10,91	0,61	1,99	19,8
52. Sędziszów	146	13 183	49	1	6	0,68	0,04	0,05	0,45
53. Skarżysko K.	64	49 517	13	1	15	1,56	0,23	0,03	0,3
54. Słupia Jędrzejow.	108	4 602	72	1	6	0,93	0,06	0,13	1,3
55. Smyków	62	3 690	77	3	19	4,84	0,31	0,51	5,14
56. Sobków	146	8 243	73	1	10	0,68	0,70	0,12	1,21
57. Solec-Zdrój	86	5 022	80	5	43	5,81	0,50	0,86	8,56
58. Starachowice	32	53 555	7	2	22	6,25	0,69	0,04	0,41
59. Staszów	226	26 605	44	7	48	3,10	0,21	0,18	1,8
60. Stąporków	231	18 433	42	4	32	1,73	0,76	0,17	1,73
61. Stopnica	125	7 919	82	3	24	2,40	0,19	0,30	3,03
62. Strawczyn	86	9 733	68	2	10	2,33	0,12	0,10	1,02
63. Suchedniów	75	10 990	38	14	99	18,67	1,32	0,90	9,0
64. Szydłów	108	4 925	84	29	192	26,85	1,78	3,90	38,9
65. Tarłów	164	5 790	71	2	9	1,22	0,05	0,16	1,55
66. Tuczępy	84	3 918	86	3	22	3,57	0,26	0,56	5,6
67. Wąchock	82	7 023	57	11	88	13,41	1,07	1,25	12,5
68. Włoszczowa	254	20 447	52	2	10	0,79	0,04	0,05	0,49
69. Wojciechowice	86	4 526	74	1	9	1,16	0,10	0,20	1,98
70. Zagnańsk	124	12 698	55	3	23	2,42	0,19	0,18	1,81
71. Zawichost	80	4 769	56	2	13	2,22	0,16	0,27	2,73
72. Złota	82	4 922	84	5	32	6,10	0,39	0,65	6,5
Razem	7993	843897	4681	398	2 886	342,79	25,5	41,6	–
Średnia 72 gmin	111,0	6349	65,1	5,5	40,1	4,76	0,35	0,58	–
Średnia wojew.	114,4	12612		3,9	28,3	3,41	0,25	0,41	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań terenowych i danych WODR w Modliszewicach

Pod względem średniej liczby gospodarstw agroturystycznych w przeliczeniu na 100 km² przodują: Szydłów (26,85), Chmielnik (25,20), Nowa Słupia (22,09), Suchedniów (18,67), Bodzentyn (16,77), Łągów (15,00), Wąchock (13,41) i Ruda Maleniecka (10,91). Potwierdzeniem dużej pojemności agrotury-

stycznej wymienionych gmin są również wyliczone wskaźniki gęstości bazy noclegowej (Gb) i funkcji turystycznej (Tf). Wynoszą one odpowiednio dla: Szydłowa (1,78 i 3,90), Chmielnika (1,90 i 2,35), Nowej Słupi (1,84 i 1,62), Suchedniowa (1,32 i 0,90), Bodzentyna (1,30 i 1,78), Łagowa (1,40 i 2,28), Wąchocka (1,07 i 1,25) i Rudy Malenieckiej (0,61 i 1,99). Wskaźnik gęstości bazy noclegowej (Gb) osiąga wyższą wartość w przypadku mniejszej powierzchni gminy, np.: Nowej Słupi i Suchedniowa. Wyliczając wskaźnik funkcji turystycznej (Tf), stwierdzić można, iż najwyższe wartości uzyskał on w tych gminach, w których zanotowano najmniejszą liczbę ludności, np. gminy Szydłów, Łagów, czy Ruda Maleniecka.

WYKORZYSTANIE AGROTURYSTYCZNEJ BAZY NOCLEGOWEJ

Istnieją duże trudności w pozyskaniu danych dotyczących liczby osób korzystających z bazy agroturystycznej w województwie świętokrzyskim. Publikowane sporadycznie dane w różnych źródłach są rozbieżne i odbiegają od rzeczywistości. Rolnicy nie ujawniają takich informacji, zaś w różnych opracowaniach istnieją rozbieżności. Przykładowo „Program rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim do 2004 r.” w jednej z tabel wskazuje na 250 kwater z 1750 miejscami noclegowymi, a w innej – 209 gospodarstw agroturystycznych i 16480 osób korzystających z nich. Powyższe dane odnoszą się do 2000 roku. Natomiast Rocznik Statystyczny województwa świętokrzyskiego z 2003 roku w tabeli Obiekty turystyczne za rok 2002 podaje 14 kwater agroturystycznych z 90 miejscami agroturystycznymi, z których w 2002 roku skorzystały 1283 osoby, a kwatery te udzielić miały 3167 noclegów łącznie. Liczby te nie przystają nawet do udzielonych noclegów w 2002 roku tylko we wsi agroturystycznej Śladków Mały (tab. 6).

Tabela 6. Gospodarstwa agroturystyczne i udzielone noclegi w Śladkowie Małym
Table 6. Agrotouristic farms and accomodation given in the Śladków Mały

Rok	Liczba gospodarstw	Liczba udzielonych noclegów
1996	6	1300
1997	12	3500
1998	21	7500
1999	25	9500
2000	28	10000
2001	30	7000
2002	32	7500

Źródło: Śladkowskie Stowarzyszenie Agroturystyki i Turystyki „Dolina Sannicy”

Jak podają szacunkowe dane WODR w Modliszewicach do gospodarstw agroturystycznych w województwie w 2004 roku przyjechało 81750 turystów. Jednak z uwagi, iż obserwacje były prowadzone przez okres wakacyjny, a wiadomo, że część turystów korzysta z bazy agroturystycznej poza okresem letnim można przypuszczać, że liczba korzystających z bazy agroturystycznej w całym województwie w roku 2004 była większa. Jest to niewielki odsetek w ogólnym ruchu turystycznym na Kielecczyźnie, ale przy dalszym dynamicznym rozwoju bazy agroturystycznej i dalszej promocji tej formy turystyki, można przypuszczać, iż udział wypoczywających na wsi będzie wzrastał. Wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych przy słabej ogólnodostępnej bazie noclegowej w województwie świętokrzyskim, może w większym stopniu niż inne przedsięwzięcia przyczynić się do wzrostu dochodów ludności wiejskiej i wpłynąć na złagodzenie dużego bezrobocia [Janowski 2002; Pałka 2004].

PODSUMOWANIE

Reasumując, należy zaznaczyć, że dalszy rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej w Polsce zależny będzie głównie od tempa rozwoju infrastruktury wiejskiej, podniesienia standardu wynajmowanych kwater, jak i rozszerzenia różnorodności usług towarzyszących turystyce na wsi. Jak pokazuje przykład krajów Unii Europejskiej, agroturystyka i turystyka wiejska pełnią nie tylko rolę stymulującą rozwój regionalnej infrastruktury, ale sprzyjają ocaleniu zabytków wiejskiej architektury i rozwijaniu inicjatyw gospodarczych na wsi. Toteż rozwój usług turystycznych na obszarach wiejskich w Polsce powinien być zgodny z regionalnymi strategiami rozwoju, gdyż turystyka nie tylko zwiększa atrakcyjność regionu, ale i skutecznie wpływa na ożywienie gospodarki. Realizacja powyższych celów polskiej polityki rozwoju wsi i obszarów wiejskich powinna stanowić jedno z najważniejszych zadań umożliwiających efektywne przemiany strukturalne obszarów wiejskich. Cele te powinny być również zgodne z kierunkiem polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

BIBLIOGRAFIA

- Długokęcka M. *Przedsiębiorczość gospodarcza a wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich* [w:] W. Kamińska (red.): *Wielofunkcyjna gospodarka na obszarach wiejskich*. Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2002.
- Działanie w zakresie agroturystyki i turystyki wiejskiej*. Departament Rozwoju Wsi, 2001.
- Guzik C. *Turystyka wiejska na obrzeżach Tatrzańskiego Parku Narodowego (na przykładzie Białki i Bukowiny Tatrzańskiej)* [w:] J. Partyka (red.): *Użytkowanie turystyczne parków narodowych*. Ruch turystyczny – zagospodarowanie – konflikty – zagrożenia, Ojcowski Park Narodowy, Ojców 2002.

- Janowski I. *Uwarunkowania agroturystyki w Śladkowie Małym i Nagłowicach w woj. świętokrzyskim* [w:] W. Kamińska (red.): *Wielofunkcyjna gospodarka na obszarach wiejskich*, Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2002.
- Kmita E. *Agroturystyka jako szansa aktywizacji społeczno-gospodarczej środowisk wiejskich*. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, nr 2, Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich, Kraków 1994.
- Koziej M., Pałka E. *Wstępne badania nad rozwojem agroturystyki w województwie kieleckim* [w:] *Restrukturyzacja funkcjonalno-przestrzenna obszarów wiejskich*. UMK, Toruń 1995.
- Pałka E. *Uwarunkowania i kierunki rozwoju agroturystyki na Kielecczyźnie*. Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2004.
- Rocznik statystyczny*. GUS, Warszawa 2004.
- Siekierski C. *Gospodarka turystyczna jako czynnik modernizacji i wielofunkcyjnego rozwoju wsi (z uwzględnieniem programów pomocowych)* [w:] *Gospodarka turystyczna po reformie terytorialnej organizacji kraju*. Aspekt regionalny, Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Kraków 1999.
- Wiatrak A. P. *Wpływ turystyki na zagospodarowanie obszarów wiejskich*. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, 1996, nr 1/1996.
- Zegar J. S. *Kwestia dochodów chłopskich* [w:] *Ubezpieczenia w rolnictwie*. Materiały i Studia, z. 1(13), Warszawa 2002.

Dr Ewa Pałka
Akademia Świętokrzyska w Kielcach
Instytut Geografii
ul. Świętokrzyska 15, 25-406 Kielce

Recenzent: *Prof. dr hab. Władysława Stola*